

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

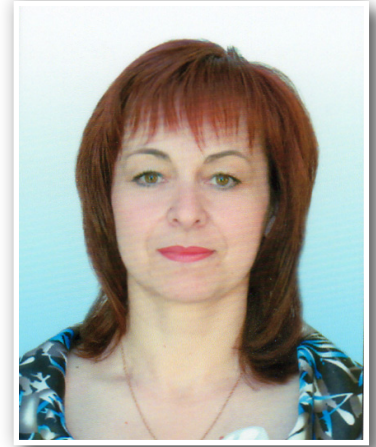
**Людмила Володимирівна
Луценко,**

заступник начальника
управління освіти
Алчевської міської ради,
Луганської області,
м. Алчевськ, Україна

**Лариса Іванівна
Лебідь,**

завідувач КУ «Алчевський
міський методичний кабінет»,
м. Алчевськ, Україна

**Валентина Василівна
Чесалова,**

вихователь-методист
Комунального закладу
«Дошкільний навчальний
заклад (ясла-садок)
комбінованого типу № 2
«Мрія»
м. Алчевськ, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАСТУПНОСТІ ДНЗ ТА ЗНЗ З ПИТАНЬ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ (з досвіду роботи КЗ ДНЗ № 2 «Мрія»)

Під «обдарованістю» дитини розуміється більш висока, ніж у його однолітків за інших рівних умов, сприйнятливість до навчання і більш виражені творчі прояви. Поняття «обдарованість» походить від слова «дар». Таким чином, обдарованість – це дар і означає особливо сприятливі внутрішні передумови розвитку творчих здібностей. Аналіз проблеми обдарованості багато в чому буде визначатися тим змістом, який ми будемо вкладати в це поняття. Якщо ми звернемося до тлумачних словників, то побачимо, що дуже часто терміни «здатний», «обдарований», «талановитий» вживаються, як синоніми і відображають ступінь вираженості здібностей. Вивчаючи талановитих дітей, психологи характеризують обдарованість таким чином: «Обдарованість – це комплексне явище психіки людини, яке містить єдність інтелекту, творчості і мотивації». Якісна своєрідність обдарованості людини обов'язково

позначається на особливостях виконання ним діяльності. Для будь-якого творчого процесу характерна його індивідуальність і самотність. Тому в процесі виховання і навчання дітей треба не ігнорувати якісну своєрідність здібностей та обдарованості, що з'являється в них, а розвивати її, застосовуючи до них різні методи індивідуального впливу.

Тому так важливо, саме в дитячому садку виявити всіх, хто цікавиться різними галузями науки і техніки, допомогти втілити в життя їхні плани і мрії, вивести дошкільнят на дорогу пошуку в науці, в житті, допомогти найбільш повно розкрити свої здібності.

Питаннями обдарованості дітей займалися закордонні та вітчизняні психологи. Відомі великі дослідження у сфері психології творчого обдарування американців Дж. Гилфорда, П. Торренса, Ф. Баррона, Д. Тейлора, а також вітчизняні психологи:

А. М. Матюшкін у роботі «Концепція творчого обдарування» та інші, Н. Б. Шумакова у своїх роботах, Г. Д. Чистякова у статті «Творча обдарованість у розвитку пізнавальних здібностей», В. С. Юркевич в «Проблемах діагнозу і прогнозу обдарованості у роботі практичного психолога», Н. Бехтерева вважала, «те, що функціонує без навчання..., то і є обдарованість й її треба визначити ще в ранньому дитинстві». Раннє визначення обдарованості допоможе спрямувати розвиток дитини і створити усі умови для нього.

Проблема виявлення та розвитку розумово обдарованих дітей є однією з найбільш складних і цікавих проблем сучасності вітчизняної і зарубіжної педагогіки, тому що вона пов'язана з перспективами розвитку і процвітання сучасного суспільства. Лише люди талановиті, яким максимально допомогли розвинути їх природний потенціал, роблять кардинальні відкриття і перевороти в науці та виробництві.

Актуальність і значущість проблеми раннього виявлення та розвитку обдарованості все більше зростає. Дошкільне дитинство є дуже сприятливим періодом для розвитку обдарованості. Однак, можливості дошкільного віку, як показує практика, реалізуються недостатньо. Це обумовлено, з одного боку тим, що орієнтувалися переважно на розвиток «середньої» дитини, з іншого боку – відсутністю у працівників системи дошкільної освіти необхідних знань про методи виявлення і розвитку обдарованості на етапі дошкільного дитинства. Тому в реальній практиці дошкільних закладів гостро відчувається необхідність постановки цілеспрямованої, планомірної та систематичної роботи всього педагогічного колективу щодо виявлення, підтримки та розвитку обдарованих дошкільнят. До цієї роботи слід залучати батьків та соціальні інститути.

Теоретичний аналіз проблеми та реальна практика дошкільних закладів переконують нас у тому, що відсутність системи розвитку дитячої обдарованості всередині дитячого садку негативно позначається на ефективності діяльності з обдарованими дошкільниками.

Враховуючи актуальність цієї теми, наш ДНЗ № 2 «Мрія» м. Алчевська, перебуваючи 5-й рік в статусі експериментального майданчика за темою: «Формування діяльної особистості дошкільника засобами різних видів музичного мистецтва», велике значення приділяє питанням виявлення і розвитку дітей з високим рівнем здібностей, в умовах дитячого садка при тісній взаємодії з сім'єю та іншими соціальними інститутами, а також питанням наступності дошкільного закладу і школи в цій галузі.

Метою роботи з обдарованими дітьми є створення сприятливих умов для розвитку обдарованих дітей в інтересах особистості, суспільства, держави.

У нашому дошкільному закладі створена і постійно вдосконалюється система додаткової освіти дітей. Навчання ведеться в таких гуртках та студіях:

- Театральна студія «Казка».

- Гурток гри на музичних інструментах.
- Студія хореографії «Горошинки».
- Вокально-хоровий гурток «Веселка».

Головна проблема у відношенні неабияких дітей полягає не в тому, щоб заздалегідь передбачити ступінь їх майбутніх успіхів, а в тому, щоб вже тепер рівень їх розумового навантаження та види занять відповідали б їх здібностям. Таким чином, чином необхідно ставитися до ознак обдарованості у підростаючої дитини. Кожна обдарована дитина – індивідуальність, що вимагає особливого підходу. Сприяння реалізації обдарованості найчастіше вимагає організації особливого середовища. Які ознаки, властивості особистості, риси характеру, поведінки і діяльності можуть вказати дорослому на те, що дитина в майбутньому може стати видатним вченим, художником, лідером тощо? Світовий досвід показує, що часто віра в можливість виховання, помножена на майстерність педагогів і батьків, здатні творити дива. У житті часто виявляється важливо, навіть, не те, що дала людині природа, а те, що вона зуміла зробити з тим даром, який має.

Головне спрямувати дитину і розвинути її творчі здібності. Робота в цьому напрямку можлива при наступності роботи ДНЗ і школи, а також системи додаткової освіти. У нашому дошкільному закладі поважають особистість дитини, з нею займаються не тільки на заняттях і в повсякденному житті, але і в системі додаткової освіти. Наша додаткова освіта надає кожній дитині можливість вільного вибору, залучення до різноманітних видів музичної діяльності, з урахуванням їх індивідуальних схильностей.

Важливо вчасно зрозуміти дитину, зрозуміти її дитячий світ фантазій і казкових перетворень.

У системі нашого ДНЗ діють:

Форми роботи з обдарованими дітьми:

- проекти: індивідуальні, групові, сімейні;
- гуртки та студії;
- конкурси, вікторини, змагання;
- індивідуальні розвиваючі заняття в ігрових формах;

- дослідно-експериментальна діяльність.

Форми роботи з батьками обдарованих дітей:

- батьківський клуб;
- індивідуальні консультації психолога;
- дитячо-батьківські проекти.

Форми роботи з педагогами:

- педагогічне проектування;
- відкриті покази, семінари-практикуми.

Такий підхід ставить у центр уваги індивідуалізацію, як спільну діяльність педагога і дитини щодо розвитку того особливого, одиничного і неповторного, що закладено в дитині від природи і придбано нею у життєвому досвіді.

Проблема наступності між дошкільною та початковою ланками освіти завжди була актуальною і не тільки в сфері роботи з обдарованими дітьми.

Адже перехід дитини з дошкільного навчального закладу до школи є важливим етапом її життя, який

пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й з відповідними процесами самоусвідомлення, із зіткненням з новими проблемами, відкриттям у собі нових можливостей.

Ще відомий педагог-гуманіст В. Сухомлинський продовжував думку «Школа не повинна вносити різкого перелому у життя дітей. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує сьогодні робити те, що робила вчора. Нехай нове з'являється в її житті поступово й не приголомшує нових вражень».

Базовий компонент дошкільної освіти та Державний стандарт початкової загальної освіти – це ті документи, які повинні забезпечити наступність, поступовий перехід від попереднього вікового періоду до нового, поєднання щойно здобутого дитиною досвіду з попереднім.

Отже, сучасне бачення проблеми наступності має спрямуватись на створення умов для реалізації в педагогічному процесі дитячого садка й школи єдиної, динамічної, перспективної системи виховання й навчання в продовженні вчителями того фізичного, психічного, соціального, мовленнєвого розвитку дитини, який забезпечує довкілля.

З досвіду роботи нашого дошкільного закладу і школи, з якою ми співпрацюємо, наступність у нашій діяльності ми відразу ж стали розглядати не тільки, як узгодженість навчально-виховних програм. Вона мала охоплювати також цілі, завдання, методи, засоби, форми організації не тільки навчання (підготовка до школи), але і виховання.

Не все відразу виходило. Розбіжність цілей дошкільного навчального закладу (збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я дітей, всебічний загальний розвиток, становлення особистості дитини тощо) і початкової школи (формування практичних навичок читання, письма, рахунку тощо) ми прагнули звести до мінімуму, щоб затребуваність освіти, отриманої дитиною в дитячому садку, була відчутна і для педагогів, і для батьків. Адже не секрет, що готовність до школи батьками часто розглядається, як певний обсяг отриманих знань і вмінь, а те, що у дитини можуть бути несформовані до 6-річного віку фундаментальні особистісні якості, розглядається, як другорядне завдання. Але досвідчений вчитель завжди знає, що саме вони (ці якості) і служать основою успішності шкільної освіти.

Знайомство з нашими майбутніми учнями відбувається задовго до того, як вони стають вихованцями старшої групи. Педагоги, адміністрація школи приходять на численні свята, виховні заходи в наш дитячий садок кілька разів на рік.

Вихованці дитячого садка приходять до школи на екскурсії, із задоволенням відвідують музеї, навчальні кабінети, бібліотеку. Це викликає у наших дітлахів бажання піти до школи, інтерес, усуває страх і вселяє впевненість у своїх силах.

Перед вступом до школи, психологом дитячого садка проводиться моніторинг сформованості

психічних процесів, необхідних для успішного навчання в школі, психологічний супровід дітей, які потребують корекції, проводяться консультації з батьками.

За підсумками роботи психолога дошкільного навчального закладу, кожен рік ЗНЗ, з яким ми співпрацюємо, має реальну картину рівня готовності дітей до навчання.

Маючи на руках таку діагностику, педагоги і психолог ЗНЗ продовжують роботу з профілактики і корекції дезадаптації у першокласників. Складаються індивідуальні маршрути для дітей з логопедичними проблемами, з низьким рівнем готовності до навчання. Визначаються діти групи ризику: гіперактивні діти, діти з синдромом дефіциту уваги, лівші та інші.

За результатами діагностики, проведеної в дитячому садку, на шкільному рівні створюється система взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу.

Закінчивши необхідні консультації, анкетування, співбесіди складаємо програму корекції по адаптації дітей до школи. Ця програма містить наступні дії.

1. Консультації для педагогів, які навчають першокласників (класні керівники, вчителі музики, фізкультури, ізо, іноземної мови)
2. Індивідуальні бесіди з батьками першокласників про особливості розвитку дитини 6-7 років.
3. Батьківський тренінг (психологічна підготовка батьків до нової соціальної ролі).
4. Анкетування батьків для виявлення рівня адаптації дитини до школи.
5. Цикл занять з дітьми «Введення в шкільне життя».

Заздалегідь знаючи дітей, їхні можливості, і потенціал, школа формує, зазвичай, рівні за здібностями класи. У цьому неоціненну допомогу надає практичний психолог дитячого садка.

У кінці адаптаційного періоду психологи проводять діагностику комфортності перебування першокласників у школі.

За успішністю випускників співробітники ДНЗ стежать протягом шкільних років. Кожен рік для методичної та психологічної служби ДНЗ проводиться моніторинг успішності їх випускників. На спільних педрадах обговорюються результати, намічаються шляхи до усунення прогалин, труднощів.

Крім того, велике значення ми надаємо роботі з обдарованими дітьми, щоб вони змогли, повною мірою, розкривати свої таланти якомога раніше. На святах, концертах, заняттях обов'язково звертаємо увагу педагогів школи на таких дітей, даємо характеристики, рекомендації. Найважчий банк даних обдарованих дітей передаємо до школи, з якою ми тісно співпрацюємо протягом довгих років. При такій наступності в роботі з обдарованими дітьми зберігається опора на досягнення дошкільного дитинства у розвитку сприйняття, уяви, художньо-творчої діяльності. Разом зі школою створюємо спільні проекти в галузі музичного виховання.

Узгоджена діяльність педагогів дошкільного закладу і школи та психологів дозволяє оцінити адаптацію першокласників, поговорити про кожну дитину, прагнути допомогти їй, ґрунтуючись на цих спостереженнях, проведених за ними ще в дитячому садку. Така співпраця заради дітей і дозволяє нам досягати позитивних результатів у роботі.

Статистична інформація свідчить про те, що із 100 відсотків дітей, які відвідували наш ДНЗ, 70 відсотків не втратили інтересу до музичного мистецтва, продовжуючи навчання у школах мистецтв, музичних студіях.

Багато дітей, які займалися у наших хореографічних гуртках, студіях хорового співу, продовжують навчання в інститутах культури міст Луганська, Харкова, Києва, беруть участь у міжнародних конкурсах, фестивалях.

Зернятка творчості, закладені в дошкільному віці, проростають і дають позитивні результати, тому, що головне наше завдання, виховувати дітей творчих, небайдужих, здатних до творчої діяльності.

Проблема наступності може бути успішно розв'язана при тісній взаємодії ДНЗ та ЗНЗ. Виграють від цього діти. Заради дітей можна знайти час, сили і засоби для розв'язання нагальних завдань.

Використані літературні джерела

1. *Ведякина А. В.* Центр підтримки творчески одарённых детей г. Черемхова: из опыта работы по проекту: Актуальні проблеми психології: Обдарована особистість: пошук, розвиток, допомога // Зб. наук. пр. / За заг. ред. С. Д. Максименка. – К: BONAMENTE, 2001. – Т. 6. – Вип 3. – Ч. 2. – С. 39–46.

2. Вивчення особистості підлітка / За ред. М. Т. Дригус. – К: Інститут психології АПН України, 1994. – С. 46–49.

3. *Доровской А. И.* Сто советов по развитию одарённости детей. Родителям, воспитателям, учителям. – М.: Российское педагогическое агентство, 1997. – С. 111–112.

4. Обдаровані діти і школа. Методика діагностики та педагогічний досвід : посіб. для вчителів і психологів / Авт.-уклад.: Настенко Н. В., Білик Н. І., Моргун В. Ф. – Полтава: ПОШОПП, 1998. – 120 с.

5. *Панов В. И.* Не только дар, но и испытание // Директор школы. – 2000. – № 3. – С. 56–62.

6. *Пономарьова-Семенова Р. О.* До проблеми розвитку обдарованої особистості : Актуальні проблеми сучасної української психології // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / За ред. акад. С. Д. Максименка. – К.: Нора-Друк, 2003. – Вип. 23. – С. 305–320.

7. Психология одарённости детей и подростков / Под ред. Н. С. Лейтеса. – издат. центр «Академия», 1996. – 416 с.

8. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск: Харвест, 1998. – С. 337–539.

